

Književne novosti.

Ljudevit Gaj 1809—1872. Ob njegovi stoletnici spisal dr. Fr. Ilešič. Ponatisk iz „Slovenskega Naroda“. V Ljubljani. Tisk „Narodne tiskarne“. 1909. — Brošurico, katere cena se nam ni naznanila, diči slika velikega Ilira.

Knjižnica „Narodne založbe“ v Celju. I. zvezek. Založila in izdala „Narodna založba“. V Celju 1909. Tisk „Zvezne tiskarne“ v Celju. Ta zvezek prinaša v prevodu dve povesti slavnega Gogolja, in sicer „Strašno maščevanje“, poslovenil I. A. Glonar, in „Nos“, poslovenil Gregorij C. — Cena zvezku je 80 h, po pošti 90 h.

Dr. Jos. Tominškove grške učne knjige v slovenskem jeziku. — a) Grška slovnica. Spisal dr. Jos. Tominšek. V Ljubljani 1908. Založila Katoliška bukvarna. Natisnila Katoliška tiskarna. Cena 3 K — 176 str. — b) Grška vadnica. Za svojo grško slovnico sestavil dr. Jos. Tominšek. V Ljubljani 1908. Založil knezoškof. zavod sv. Stanislava v Št. Vidu. Natisnila Katoliška tiskarna. Cena 3 50 K — 202 str. — c) Ksenofontov slovar (k dr. Karla Prinza Izboru iz Ksenofonta). Priredil dr. Jos. Tominšek. S 26 podobami. Dunaj 1909. Založil F. Tempsky. Cena vezani knjigi 2 K. 106 str. — Tako imamo končno tudi za grški pouk na naših gimnazijah slovenske učne, oz. pomožne knjige. Treba je le še večjega slovarja, ki pa se, kakor vemo, tudi že sestavlja; tako bo v par letih v vsem poskrbljeno, da se bo poučevala grščina s pomočjo slovenskega jezika lahko v vseh treh razredih. A podlago tej velevažni preosnovi naših gimnazij je položil vsestransko marljivi šolnik dr. Tominšek. Pred dvema letoma je naučno ministrstvo odredilo, da se sme odslej poleg drugih predmetov tudi grščina poučevati s porabo slovenskega učnega jezika. Toda odredba bi bila ostala za dalj časa mrtva beseda, če bi se ne bil našel mož, ki se je nemudoma poprijel dela in v enem letu dovršil prvi dve elementarni knjigi, slovnico in vadnico. Ni naš namen, podati na tem mestu meritorno oceno imenovanih knjig; ta sodi v strokovne pedagoške liste. Tudi bi bilo še prezgodaj ocenjevati metodiško vrednost, dokler niso knjige po praktični porabnosti v šoli splošno preizkušene. Toda za sedaj smatramo za svojo dolžnost, da poudarimo tu pomembno pridobitev, ki je nekak mejnik v razvoju našega srednjega šolstva. Pred približno 30 leti se je pričela poučevati latinščina v slovenskem jeziku in predlanskim so na šentviški gimnaziji (takrat na državnih zavodih še ni bilo dovoljeno) uvedli slovenščino tudi pri grškem pouku. Od lani pa poučujejo tako tudi na štirih kranjskih drž. gimnazijah. Obe osnovni knjigi, slovnica in vadnica, sta se, kakor sodijo učitelji, ki so ju rabili prvo leto pri pouku, prav dobro obnesli; saj pa nudi tudi vadnica premišljeno izbrano in metodiško stopnjema urejeno štivo, razdeljeno na 150 vaj. Kako razborito je snov zgrajena, kaže že to, da je na pr. že 13. vaja enotno zaokroženo berilo o Krezu. Po preteku enega meseca torej že lahko čita tretješolec celoten grški sestavek. Poleg običajnih stavkov, kakor so potrebni za vežbanje v oblikoslovju, imamo v vadnici več enotnih beril, posebno takih, ki so učencem po vsebini jako primerna in bolj ali manj že iz slovenskega in latinskega štiva znana, na primer: Žabjemišji boj (vaja 33.), Pepelčica (vaja 34.), Heraklej na razpotju (vaja 44.), Oslova senca (vaja 66.), Odisej in Polifem (vaja 67.), Popotnika in medved (vaja 77.), Sloga jači (vaja 79.), Polikratova sreča in nesreča (vaje 97. do 101.), Lažnivi Kljukec (vaji

123. in 132.); proti koncu še berila, ki merijo na to, da se pokaže splošna gibčnost grškega jezika: Pravilo o paralelogramih z enako osnovnico in enako višino (vaja 146.); Prvi izrek o skladnosti (vaja 147.); Izgubljeni sin (vaja 148.; odlomek iz sv. pisma) in končno (vaja 150.) zadnja kitica Cesarske pesmi. Kako suhoparne so včasih baš jezikovne vadnice, ker se v posameznih stavkih često ne gleda toliko na misel kakor na porabo dotičnih slovniških oblik, a kako spretno je znal dr. Tominšek v svoji vadnici strniti strogo formalnost s praktično zanimivostjo! — Kaj dobro bo služil našim petošolcem tudi Ksenofontov slovar. Ker doslej še nimamo posebnega grškega šolskega slovarja, bo ta lična, z nazornimi slikami opremljena knjiga čitanje grškega zgodovinarja bistveno olajševala. — Ledina na našem šolskem torišču je sedaj razorana, in neutrudnemu pisatelju gre trdo zaslužena zahvala, da se je lotil tega napornega dela in pripravil pravice našega jezika tudi na tem polju do veljave.

Jos. Wester.

D. M. Domjanić: Pjesme. (Redovita izdanja „Društva hrvatskih književnika“. Knjiga druga.) U Zagrebu 1909. Cijena K 2.—

S to zbirko pesmi imamo res veselje. Kremenitost, toplo srce, blaga značajnost, nevsiljiva mehkočutnost, resno stremljenje diči pesnika v vsaki vrsti. Sedanji sodnik in doctor iuris lahko z mirno vestjo gleda tudi na svoje pesniške prvence in z zavestjo, da si je ostal zvest vsa leta svojega življenja. Potomec starega hrvaškega plemstva (rojen l. 1875.) in pravnuk nekega Adama Domjanića, ki je v začetku 18. stoletja peval tudi (latinske) pesmi, smatra on za svojo dolžnost, da kaže plemstvo v plemenitosti. V senci Horacijevega „odi profanum vulgus“ zapoje svoji ljubi, da je „bez pergamena starih i bez junačstva veljih, slavnih“ z dušo plemkinja, „jer ti se gnjušaš ko i ja od svake duševne prostote. Ti ljubiš plemstvo čiste misli i vječne bestvarne ljepote, ti mrziš svet, što znojom rukom prinosi žrtve božtvu tiela i trga smjeloj misli. kreljut i tihoj sanji krilca biela — ti mrziš svet taj ko i ja!“ In ako ljuba tudi nima srca, ima pa dušo vedro, čisto; če ga je s to dušo ljubila le en trenotek: „u grudi si mi dala sunce — i ako nemaš srca ti!“

Ta pesem je za pesnika značilnejša nego „Epilog“ k pesmim, v katerem izreka svoj „confiteor“: vedno je sanjal, mladosti ni užival, njegova mladost so te pesmi; a ni mu žal za sanje; kajti (?) „to življenje je le dnevno umiranje in naposled je vseeno, je li življenje srečno ali bedno; kad mora bit tako . . .“ Kaj še! Ko bi ne imeli lepili pesnikovih pesmi pred seboj, bi se zanašali na to resignačno pesnikovo izpoved; ker pa jih imamo in smo jih z užitkom prečitali, pa povemo pesniku na ves glas, da je njegov epilog pač prav tako utrinek, kakor je utrinek vsaka lirična pesem. Sicer je objavil pesnik (na str. 14.) poseben „Confiteor“; tu pravi kar po vrsti v vsaki kitici: „Ja ne vjerujem v tvog oka sjaj . . ., nit vjerujem u usne tvoje žar . . ., u ljubav ne vjerujem, nit vjerujem u mašte svoje sne, u život ne vjerujem taj ni smrt, al vjerujem u dalek ideal, u zadnje spoznaje duboki mir.“ In vendar: v vse to veruje, o čemer pravi, da ne veruje, kajti vsaki svoji veri stavi plemenite uvete, ki v tem bednem in zlobnem življenju res niso povsod izpolnjeni, a so vendar marsikje, če ne drugje, pa vsaj v pesnikovem srcu.

Pesnik zahteva od življenja iskrene blagosti, a jo zahteva tudi od samega sebe. Ni pa zakrknjen načelni moralist, ampak čuti človeško s človekom, a ne pripušča izbruha nelepих strasti. — V soglasju s plemenito vsebino je izklesana zunanja oblika; posebno lepi so njegovi anapesti. V nemajhno prednost mu štejem, da ni pri njem ne trohice frazarstva in v hrvaški liriki obične gostobesednosti; igračkanja